

Recomandarea nr. 96 din 8 februarie 2017

Cu privire la acordarea, prin procură, a împuternicirilor terțului de a încheia contract de asistență juridică și de a semna mandatul cu avocatul

În practica judiciară au apărut cazuri în care judecătorii refuză să primească cererile de chemare în judecată, atunci când un avocat apără interesele unei persoane fizice, fiind împuternicit de o altă persoană, prin intermediul procurii, care a semnat mandatul avocatului, ce urma să acționeze în conformitate cu prevederile art. 75 alin. (1) CPC.

Spre deosebire de Recomandarea nr. 22 din 01 noiembrie 2012 privind unele aspecte ale reprezentării în procesul civil, prezentul act consultativ propune aplicarea corectă și uniformă a instituției reprezentării, în cazul persoanelor fizice, în fața instanței judecătorești.

În corespundere cu art. 75 alin. (1) CPC, în proces civil, persoanele fizice își pot apăra interesele personal, prin avocat sau avocat stagiar. Participarea personală în proces nu face ca persoana fizică să decadă din dreptul de a avea avocat.

Reprezentarea judiciară, ca mijloc eficient și legal de apărare a persoanelor fizice sau juridice, constituie un drept firesc al omului, fiind prevăzută de multiple acte normative naționale și internaționale, care contribuie semnificativ la realizarea dreptului fundamental la apărare, garantat în art. 26 al Constituției.

Curtea Constituțională a Republicii Moldova a considerat că modificările operate prin Legea nr. 102 din 28 mai 2010, ce țin de instituția reprezentării judiciare, nu aduc atingere principiului disponibilității, statuat de dreptul procesual civil, conform căruia, în procesul civil, părțile dispun liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecării și de mijloacele procesuale acordate de lege. Acest principiu, reglementat de art. 27 alin. (1) din Codul de procedură civilă și susținut de alte dispoziții ale Codului, acordă părții dreptul de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare (a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr. 3 din 10 februarie 2011 privind controlul constituționalității unor prevederi ale art. I pct. 5, art. II și art. III din Legea nr. 102 din 28 mai 2010 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative”, art. 10 alin. (3) lit. a) din Legea nr. 1260-XV din 19 iulie 2002 „Cu privire la avocatură”, republicată).

La caz, semnarea mandatului avocatului, de către un reprezentat împuternicit în baza procurii de o persoană fizică, parte în proces judiciar, constituie un mijloc procedural de apărare și se întemeiază pe următoarele circumstanțe.

Astfel, prin amendamentele relatate supra, s-a introdus dreptul exclusiv al avocaților de a acorda cetățenilor asistență juridică calificată și de a le reprezenta interesele în instanța de judecată, în cauzele civile, excluzând reprezentarea acestora în instanța de judecată de alte categorii de persoane, dacă legea nu prevede altfel. În pofida acestor modificări, nu a fost îngrădit dreptul persoanelor fizice de a încheia acte juridice personal sau prin reprezentant.

Instituția reprezentării este reglementată, în principal, în Codul civil, atât prin dispoziții cu caracter general (art. 242-251), cât și prin dispoziții speciale, care

concretizează aplicarea acestei instituții în unele materii, îndeosebi la contractul de mandat (art.1030-1052).

În acest context, în concordanță cu regula instituită de art. 242 alin. (1) Cod civil, un act juridic poate fi încheiat personal sau prin reprezentant. Împuternicirile reprezentantului rezultă din lege, din actul juridic sau din împrejurările în care acționează.

Mai mult ca atât, potrivit art. 246 alin. (1) Cod civil, acordarea împuternicirilor se efectuează prin exprimarea voinței față de persoana care se împuternicește sau față de terț, în a cărei privință va avea loc reprezentarea.

Procura este înscrisul întocmit pentru atestarea împuternicirilor conferite de reprezentat unui sau mai multor reprezentanți (a se vedea art. 252 alin. (1) Cod civil).

Conform art. 80 alin. (7) Codul de procedură civilă și art. 60 alin. (2) al Legii nr. 1260 din 19 iulie 2002 cu privire la avocatură, împuternicirile avocatului/avocatului stagiar se confirmă prin mandat, iar în accepțiunea alin. (1) al ultimului articol citat, avocatul acordă asistență juridică clientului, în baza contractului de asistență juridică, încheiat în formă scrisă.

În aceeași ordine de idei, art. 1030 alin. (1) Cod civil prevede că, prin contractul de mandat, o parte (mandant) împuternicește cealaltă parte (mandatar) de a o reprezenta la încheierea de acte juridice, iar aceasta, prin acceptarea mandatului, se obligă să acționeze, în numele și pe contul mandantului.

De regulă, în asemenea cazuri, urmează a fi eliberată procura specială sau procura pentru un singur act, de către reprezentat.

La acest capitol, se învederează că procura și mandatul sunt două acte juridice distincte. Așadar, spre deosebire de mandat, întocmirea procurii nu este condiționată de acceptarea acesteia, în special, de un reprezentant. Din acest raționament, prin eliberarea mandatului, de către avocat, în baza contractului de asistență juridică semnat cu un terț împuternicit prin procură, primul acceptă și se obligă să presteze servicii juridice de calitate.

Ansamblul normelor citate în raport cu cele relatate, denotă că terțul împuternicit prin procură, de către persoana fizică, parte în procesul judiciar, este în drept să încheie un contract de asistență juridică, după care să semneze contractul de mandat cu avocatul, care ar reprezenta interesele părții, în instanța judecătorească. În realitate, reprezentantul care participă la încheierea actului este un simplu intermediar în operațiunea juridică respectivă – el nu devine parte în raportul juridic, iar efectele actului încheiat se produc în persoana reprezentatului.

Fundamentarea acestei soluții rezultă și din rațiunea că, prin acordarea împuternicirilor de a încheia contractul de asistență juridică cu avocatul, terțul, prin procura respectivă, nu se substituie cu reprezentantul, în acordarea drepturilor procesuale de reprezentare, nefiind încălcat art. 244 și 253 Cod civil.

În acest sens, se reține că orice act juridic, care urmează a fi încheiat de către persoana fizică, se prezumă că poate fi semnat și de către reprezentantul său, în baza împuternicirilor acordate în conformitate cu legea, atâta timp cât prin legea organică nu sunt stabilite interdicții.

Totodată, potrivit art. 60 alin. (1) și (2) al Legii nr. 1260 din 19 iulie 2002, formularul mandatului este un document de strictă evidență. Conținutul, forma și modul de utilizare a mandatului se aprobă de către Guvern.

Prin urmare, pct. 6 alin. (2) lit. b) și 7 alin. (2) lit. b) al Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 158 din 28 februarie 2013 cu privire la aprobarea formularului și modului de utilizare a mandatului avocatului și al avocatului stagiar indică elementele obligatorii ale formularului mandatului avocatului și al avocatului stagiar. În special, pe verso se înserează: semnătura clientului sau, după caz, a avocatului.

Excepția de la regulă generală este prevăzută în pct. 8 al hotărârii citate, potrivit căruia, împuternicirile avocatului și ale avocatului stagiar, în procesul civil, stabilite conform art. 81 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, urmează a fi consemnate pe versoul mandatului sau, la necesitate, în procura întocmită la cererea clientului, în modul stabilit de lege.

Dacă se întocmește o procură, avocatul sau avocatul stagiar va nota pe versoul mandatului textul: „Conform procurii anexate” și va semna versoul mandatului, în locul clientului. Împuternicirile avocatului sau ale avocatului stagiar, stabilite în procură, sunt valabile doar dacă aceasta se prezintă împreună cu mandatul.

Astfel, în aplicarea interpretării extensive a normelor citate, prin client nu se înțelege doar partea pe cauză civilă, dar și persoană împuternicită, prin procură, de a semna un contract de asistență juridică și un mandat cu avocatul. Prin urmare, împuternicirile avocatului se confirmă prin mandat și prin procură, eliberată nemijlocit avocatului, iar încheierea contractului de asistență juridică, în numele clientului, cu terța persoană, nu afectează deplinătatea împuternicirilor acordate avocatului, ultimul fiind în drept de a semna mandatul unipersonal.

În concluzie, persoana împuternicită, în calitate de client, este în drept să semneze pe verso mandatul avocatului, iar refuzul de a primi în procedură cererea de chemare în judecată, ar reprezenta o îngrădire nejustificată a dreptului persoanei fizice de acces la o instanță.